

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/59/2021
Identifikačné číslo spisu: 3020200192
Dátum vydania rozhodnutia: 31. januára 2023
Meno a priezvisko: Mgr. Michal Novotný
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:3020200192.1

ROZHODNUTIE

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný (sudca spravodajca) ako predseda senátu a JUDr. Zdenka Reisenauerová a JUDr. Jana Martinčeková ako členky senátu vo veci žalobcu: N. B., T.. X. S. XXXX, Y.. Š. XXXX/XX, U., zastúpeného: JUDr. Marián Ďurina, advokát, Sibírska 4, Bratislava, proti žalovanému: Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Kutuzovova 8, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia z 22. mája 2020, č. SEĽUZ-179-2/2020-OdSP, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 25 Sa 13/2020-254 z 22. júla 2021 takto

r o z h o d o l :

- I. Kasačná sťažnosť žalobcu sa zamietá.
- II. Účastníkom sa nepriznáva nárok na náhradu trov kasačného konania.

O d ô v o d n e n i e

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívneho spisu žalovaného vyplýva, že žalobca bol od 1. septembra 1990 do 14. februára 1994 žiakom vojenských stredných odborných škôl v Novom Meste nad Váhom a Liptovskom Mikuláši, na ktorých od 15. februára do 14. júla 1994 vykonal aj náhradnú vojenskú službu. Dňom 15. júla 1994 bol prijatý do služobného pomeru vojaka z povolania, ktorý sa 1. januára 1998 zmenil na dočasný služobný pomer profesionálneho vojaka. Z neho bol uvoľnený na vlastnú žiadosť k 1. januáru 2020 personálnym rozkazom riaditeľa personálneho úradu Ozbrojených síl Slovenskej republiky zo 4. novembra 2019, pretože splnil podmienky nároku na výsluhový dôchodok.
2. Dňa 19. decembra 2019 žalobca požiadal Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia, aby mu priznal (okrem iného) výsluhový dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov v znení neskorších predpisov. Tento úrad mu rozhodnutím z 18. februára 2020, č. VÚSZ-65210040054007/5, podľa § 143aa písm. a), § 143ab ods. 1 a § 143ac ods. 1 písm. a) cit. zák. priznal výsluhový dôchodok 898,29 € mesačne. Vyšiel zo zistenia, že služba žalobcu trvala 25 rokov a

327 dní, teda 25 skončených rokov, z čoho 19 skončených rokov bolo pred 1. májom 2013. To podľa § 39 cit. zák. znamenalo, že výsluhový dôchodok mal tvoriť 55 % základu pre jeho výpočet. Za základ podľa § 143ac ods. 1 písm. a) cit. zák. vzal priemerný mesačný služobný plat za rok 2019, teda sumu 1.633,24 €. Podrobný výpočet sumy dôchodku s prehľadom po jednotlivých rokoch pripojil úrad k rozhodnutiu ako prílohu.

3. Žalobca sa proti tomuto rozhodnutiu odvolal a namietal hlavne to, že sa mu do doby služby nezapočítalo obdobie štúdia na vojenskej strednej škole, ako aj to, že sa mu dvojnásobne nezapočítala služba, ktorú vykonával v rokoch 2003 a 2004 ako operátor rádiolokátorovej stanice. V tejto službe bol vystavený silnému elektromagnetickému žiareniu, a preto išlo o službu vo funkcii zvláštneho stupňa nebezpečnosti. Žalovaný však tu preskúmaným rozhodnutím z 22. mája 2020 potvrdil uvedené rozhodnutie Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia. Zdôraznil, že žiaci vojenských stredných odborných škôl v 1. a 2. ročníku neboli vojakmi v činnej službe, až v 3. alebo 4. ročníku vykonali základnú (náhradnú) službu. Ich štúdiom tak nebolo výkonom vojenskej služby a do služobného pomeru vojakov z povolania boli prijatí až po vykonaní základného (náhradnej) služby. Nepodliehali ani plnému vojenskému režimu. Prijatím na štúdium žiaci nepreberali ani brannú povinnosť, pretože podľa § 6 ods. 1 Branného zákona č. 92/1949 Zb. tak mohli urobiť až od 1. januára kalendárneho roka, v ktorom dovŕšili 17 rokov. Doba služby žalobcu sa v súlade s vojenskými predpismi zaznamenávala v príslušnom výkaze, ktorý žalobca podpísal a pre úrad aj žalovaného je záväzný. Keďže žiaci vojenských stredných škôl nevykonávali vojenskú službu, nebolo toto štúdium ani zaradované do I. či II. kategórie funkcií. Služné žiakov týchto škôl nepodliehalo ani dani zo mzdy podľa zákona č. 88/1952 Zb. o materiálnom zabezpečení príslušníkov ozbrojených síl, a preto nie je ani príjmom na účely sociálneho zabezpečenia. Podmienky dvojnásobného zhodnotenia určitých dôb služby upravoval v rokoch 2003 až 2004 rozkaz ministra obrany Slovenskej republiky č. 10/2003 a neskôr rozkaz č. 23/2004. Ani jeden z nich neustanovoval, že by sa služba operátora rádiolokátorovej stanice mala považovať za službu mimoriadneho stupňa nebezpečnosti. Záverom žalovaný súhlasil s postupom úradu, ktorý vo veci rozhodol bez ústneho pojednávania, keďže skutkový stav bol zistený z predložených listín a vec si to nevyžadovala [§ 21 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov].

4. Žalobcovu správnu žalobu proti tomuto rozhodnutiu zamietol správny súd tu napadnutým rozsudkom č. k. 25 Sa 13/2020-254. K jednotlivým námietkam žalobcu, ktoré sa z podstatnej časti zhodovali s námietkami, ktoré už uplatnil v odvolaní, uviedol, že zákon č. 101/1964 Zb. o sociálnom zabezpečení ani vykonávacía vyhláška Štátneho úradu sociálneho zabezpečenia č. 102/1964 Zb., ani zákon č. 121/1975 Zb. o sociálnom zabezpečení účinný od 1. januára 1976 ani zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení účinný od 1. januára 1989 nezaraďovali činnosť žiakov vojenských stredných odborných škôl do I. a II. kategórie funkcií. Nešlo o opomenutie či nečinnosť normotvorcu, ale jeho vedomé rozhodnutie. Zaradenie do týchto kategórií bolo zásadne viazané na status vojaka z povolania, pričom bolo možné do tejto kategórie započítať aj dobu predchádzajúceho základnej (náhradnej) vojenskej služby (§ 168 ods. 2 vyhlášky Federálneho ministerstva práce a sociálnych vecí č. 128/1975 Zb., § 168 vyhlášky toho istého ministerstva č. 149/1988 Zb., ktorými sa vykonávali zákony o sociálnom zabezpečení), a preto sa žalobcovi takto započítala doba náhradnej služby, aj keď ju vykonával na vojenskej škole. Vojak podľa § 2 ods. 2 Branného zákona ešte neznamená vojaka z povolania (§ 24 ods. 1 a 2, § 25 zákona č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov) a to, že sa žalobca pri nástupe na vojenskú školu podrobil odvodu, neznamená ešte ani to, že sa stal vojakom. Ani predpisy o sociálnom zabezpečení vojakov neustanovujú, že by sa štúdium na vojenskej strednej odbornej škole malo považovať za dobu služby, a žalobca sám žiadne takéto ustanovenie neoznačil. Ak aj žiaci tejto školy vykonávali „služby“, nejde o vojenské činné služby v zmysle § 20 ods. 2 Branného zákona. Správny súd nepovažoval za podstatné námietky, či v danej súvislosti išlo o zakázanú detskú prácu, porušovanie práv detí alebo zakázané ozbrojovanie. Pokiaľ ide o namietané nezhodnotenie určitej doby služby dvojnásobne v zmysle § 59 ods. 2 zákona č. 328/2002 Z. z., podľa súdu sa ho žalobca domáhal na základe neúčinných aktov Ministerstva obrany ČSSR. Naopak, účinné rozkazy ministra obrany Slovenskej republiky z roku 2003 a 2004 takéto započítanie žalobcovej služby neupravovali.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenie k nej

5. Včas podanou, mimoriadne obsiahlou a neľahko prehľadnou kasačnou sťažnosťou sa žalobca domáha zmeny tohto rozsudku tak, že sa zruší preskúmané rozhodnutie aj rozhodnutie Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia z 18. februára 2020 a vec sa vráti žalovanému na ďalšie konanie. Na úvod zopakoval, že žalobca bol od 1. septembra 1990 do 14. februára 1994 počas štúdia na vojenskej strednej odbornej škole v nepretržitej službe (napr. pomocník dozorného na rote, služba v kuchynsko-jedálenskom bloku, služba spojok, stála bojová pohotovosť, zúčastňoval sa všetkých bojových poplachov, zaujímal záložné postavenie a pod.), ktoré mali povahu nútej služby a bolo nimi podmienené štúdium. Žiak aj počas vychádzok musel byť vo vojenskej rovnošate a podliehal vojenskému režimu a vzťahovali sa naňho rovnaké vojenské poriadky ako na vojakov z povolania. Dvojkoľajnosť v tomto smere ani nebola možná, lebo by odporovala jednotnej právomoci veliteľov. Správny súd mal teda vyriešiť otázku povahy služby žalobcu na vojenskej strednej odbornej škole, ako aj jeho služby v rokoch 2003 a 2004. V ďalších častiach potom žalobca vytkol rozsudku správneho súdu jeho jednotlivé pochybenia: 1. Nevedel kategórie, v akých žalobca vykonával jednotlivé obdobia služby, ani dôvod jeho prepustenia. 2. Nesprávne uviedol, že žalobca vykonal základnú službu v 3. a 4. ročníku, keď ten vykonal náhradnú službu až v poslednom polroku 4. ročníka. Až do roku 1989 boli porušované zákazy povolávať mladistvých do ozbrojených síl, čo sa dnes ignoruje. 3. Ak žalobca vraj nemohol byť vo vojenskej službe v 1. a 2. ročníku, nie je zrejmé, prečo sa škola volala vojenská odborná, nie priemyselná, a prečo musel plniť vojenské povinnosti a obmedzenia. Žalovaný pritom odmieta vysvetliť, akými predpismi sa toto štúdium spravovalo. Žiaci stredných škôl boli označovaní ako vojenské osoby, teda podľa Branného zákona, vládneho nariadenia č. 20/1958 Zb. a vojenských predpisov boli zaradení do vojska. Na vojenskej škole bol od žiakov vynucovaný výkon služby, podliehali vojenským veliteľom so vzťahom nadriadenosti a podriadenosti, na rozdiel od civilných škôl. V priestoroch kasární nebol žiadna civilná kontrola a dochádzalo tam k zneužívaniu a porušovaniu školských zákonov, žiaci sa museli zaviazat' k ďalšej vojenskej službe po skončení štúdia, boli zapojení do vojenských poplachov a cvičení. 4. Žalobca ďalej opísal technické podmienky a vplyvy na zdravie rádiodokátorovej stanice, na ktorej vykonával funkciu operátora. Podľa neho hodnoty žiarenia tejto stanice presahovali hodnoty, ktoré sú vhodné pre zdravie človeka. Elektromagnetické polia majú zásadný vplyv na organizmus človeka, čo sa prejavuje viacerými poškodeniami zdravia. Vzhľadom na to sa doba odslužená pri týchto stanicach musí žalobcovi započítat' dvojnásobne. 5. Opätovne zdôraznil, že služba žiakov vojenských stredných škôl bola službou rovnakého charakteru ako vojakov z povolania a vojakov základnej (náhradnej) služby. Ich osobná sloboda bola obmedzovaná, boli strážení v kasárňach. 6. Ministerstvo obrany nikdy nevydalo zoznam funkcií v I. a II. kategórii, ako to ustanovovali zákony o sociálnom zabezpečení, takže súdy sa dnes nemajú čím riadiť pri zaraďovaní výkonu služby do nich. Pritom však podľa judikatúry (stanovisko Najvyššieho súdu ČSSR, judikát R 1/1978) boli samy oprávnené posúdiť, či určité zamestnanie spadá medzi zamestnania v týchto kategóriách. K tomu odkázal aj na rozhodovaciu prax českého Najvyššieho správneho súdu. 7. Zákony o sociálnom zabezpečení hovoria vždy len o „službe“ vojakov bez rozlíšenia, o akú službu ide. 8. Žiaci vojenských stredných škôl prechádzali pri vstupe lekárskou prehliadkou, ako na nijakej inej škole, pretože ich služba bola rizikovejšia ako práca v bani. Napriek tomu sú títo žiaci diskriminovaní v porovnaní napr. s baníckymi učňami. 9. Správny súd reprodukoval závery iných rozhodnutí, ktoré nie sú správne, lebo dostatočne nepoznajú vojenské predpisy. 10. Žalobca žiada, aby sa jeho služba žiaka vojenskej strednej školy od 1. septembra 1990 posudzovala ako služba v I. kategórii funkcií. Týmto žiakom boli vydávané rozkazy, zapisovali sa do knihy denných rozkazov, nastupovali na bojové rozdelenie, podliehali dozornej a strážnej službe. 11. Správny súd ponechal nepovšimnuté medzinárodné dohovory, ktoré zakazovali detskú prácu a nútenú prácu (oznámenia č. 506/1990 Zb. a č. 340/1998 Z. z.), ako aj Listinu základných práv a slobôd a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva. 12. Žalovaný nevysvetlil, čím sa mala riadiť činnosť tzv. chovancov, teda žiakov vojenských stredných škôl. Podľa žalobcu sa riadila vojenskými poriadkami, preto by sa toto obdobie malo zohľadňovať rovnako ako u vojakov z povolania. Títo žiaci totiž už ako 17. roční zložili prísahu, no na účely sociálneho zabezpečenia sa im počítajú až obdobia od 18. roku života. 13. Žalovaný neprevertil, akú funkciu vykonával žalobca pred zistením, či obdobie jej výkonu treba započítat' dvojnásobne. 14. Žalobca zdôraznil, že súdy vo svojom rozhodovaní opakovaním nezohľadňujú čestné vyhlásenia osôb, ktoré štúdium zažili, nevypočúvajú autentických svedkov, ktorí môžu dokázať porušovanie práv. 15. Na základe toho žalobca nesúhlasil so záverom napadnutého rozsudku, že preskúmané rozhodnutie je zákonné.

6. Žalovaný navrhol kasačnú sťažnosť zamietnuť. Žalobca podľa neho v podstate len opakuje svoju argumentáciu zo správnej žaloby a žiaden sťažnostný dôvod nevymedzil tak, ako to vyžaduje Správny súdny poriadok.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

7. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP). Vzhľadom na námietku žalovaného sa zdôrazňuje, že prerokúvaná vec je sociálnou vecou v zmysle § 199 ods. 1 písm. g) SSP a žalobcom je fyzická osoba. Preto správny súd nebol viazaný žalobnými bodmi (§ 203 ods. 2 SSP), čo podľa § 453 ods. 2 SSP znamená, že ani kasačný súd nie je viazaný sťažnostnými bodmi, a tak nie je podstatné, či a ako žalobca svoje sťažnostné body vymedzil.

8. Predmetom konania v prerokúvanej veci je nárok žalobcu na výsluhový dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z. Z § 1 ods. 1 tohto zákona vyplýva, že upravuje sociálne zabezpečenie (okrem iného) profesionálnych vojakov, ktoré tvorí aj výsluhové zabezpečenie. Podľa § 3 cit. zák. sa na vzťahy upravené týmto zákonom nevzťahujú všeobecné predpisy o sociálnom poistení, teda zákon č. 461/2003 Z. z., pokiaľ samotný zákon č. 328/2002 Z. z. neustanovuje inak. Zákon č. 328/2002 Z. z. vo vzťahu k profesionálnym vojakom nahradil predošlý zákon č. 114/1998 Z. z. o sociálnom zabezpečení vojakov v znení neskorších predpisov. Podľa ustanovenia § 103 ods. 1 prvého bodu zákona č. 114/1998 Z. z. sa na sociálne zabezpečenie vojakov už odo dňa jeho účinnosti (t. j. od 1. mája 1998, porov. § 105 cit. zák.) nepoužívali ustanovenia § 130 až 145 zákona č. 100/1988 Zb., ktoré dovtedy obsahovali osobitné ustanovenia o sociálnom zabezpečení vojakov z povolania. Už z citovaných ustanovení je tak zrejmé, že najneskôr od 1. mája 1998 sa predpisy o sociálnom zabezpečení (sociálnom poistení) na sociálne zabezpečenie vojakov použijú len v tom rozsahu, v akom to osobitne ustanovujú tieto osobitné predpisy. Správnemu súdu tak v prerokúvanej veci možno vytknúť do istej miery zbytočné zaoberanie sa tým, ako vojenskú službu hodnotil zákon č. 101/1964 Zb., zákon č. 121/1975 Zb. alebo zákon č. 100/1988 Zb., keďže závery z týchto právnych predpisov majú len obmedzenú použiteľnosť pre dávky výsluhového zabezpečenia podľa zákona č. 328/2002 Z. z. Navyše, sporným obdobím je v prerokúvanej veci obdobie rokov 1990 až 1994, ktoré by vôbec nebolo možné posudzovať podľa prvých dvoch citovaných zákonov, ktoré v danom čase už neboli účinné.

9. Podľa § 143aa písm. a) zákona č. 328/2002 Z. z. profesionálny vojak, ktorého služobný pomer vznikol pred 1. májom 2013 a skončí po 30. apríli 2013, má nárok na výsluhový dôchodok, ak jeho služobný pomer trval najmenej 15 rokov pred 1. májom 2013. Podľa § 143ab ods. 1 cit. zák. výsluhový dôchodok takého vojaka je za 15 rokov trvania služobného pomeru 30 % základu (§ 143ac ods. 1), za 16. skončený rok trvania služobného pomeru a za každý ďalší skončený rok trvania služobného pomeru až do 20. skončeného roka trvania služobného pomeru vrátane sa výmera výsluhového dôchodku zvyšuje o 2 % základu, za 21. skončený rok trvania služobného pomeru a za každý ďalší skončený rok trvania služobného pomeru až do 25. skončeného roka trvania služobného pomeru vrátane sa výmera výsluhového dôchodku zvyšuje o 3 % základu. Zo zisteného skutkového stavu vyplýva, že služobný pomer žalobcu v každom prípade vznikol pred 1. májom 2013 a trval dovtedy viac ako 15 rokov, sporná však zostala celková dĺžka jeho trvania. Z citovaných ustanovení zákona č. 328/2002 Z. z. je však zrejmé, pre vznik nároku ani výšku výsluhového dôchodku nebolo vôbec podstatné zaradenie vykonávanej funkcie vojaka do kategórie podľa § 130 zákona č. 100/1988 Zb., a to ani za obdobia, keď sa tento zákon na sociálne zabezpečenie vojakov vzťahoval (t. j. do 30. apríla 1998). Zákon č. 328/2002 Z. z. totiž neviazal na vykonávanú kategóriu funkcie ani skorší nárok na výsluhový dôchodok, ani jeho zvýšenú výmeru, ani žiadne iné zvýhodnenie. Naopak, vznik nároku na výsluhový dôchodok a aj jeho výška boli závislé len od doby trvania služby, nie od kategórie funkcie, ktorú vojak počas tejto služby vykonával. To je dôsledkom skutočnosti, že sociálne zabezpečenie vojakov je osobitným systémom sociálneho zabezpečenia, ktorý je koncipovaný užšie a nezohľadňuje všetky osobitosti všeobecného systému sociálneho zabezpečenia (porov. v podobnom zmysle rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžso 51/2016). Už z tohto dôvodu nemá zmysel sa zaoberať žalobcovými polemikami nad tým, či a aké funkcie boli zaradené v I. či II. kategórie a či bolo ich zaradenie určené správne či nie. Tieto otázky by totiž boli podstatné len za predpokladu, že by zaradenie do týchto kategórií malo pre žalobcov výsluhový dôchodok nejaký význam, čo však nemá.

10. Pojem trvania služobný pomer pre vznik a výšku výsluhového dôchodku vymedzuje § 58 ods. 1 zákona č. 328/2002 Z. z., podľa ktorého sa dobou trvania služobného pomeru rozumie (okrem iného) a) doba základnej (náhradnej) vojenskej služby, b) doba trvania služobného pomeru v ozbrojených silách Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky pred 1. januárom 1993, d) doba trvania služobného pomeru v Armáde Českej republiky od 1. januára do 31. marca 1993, f) doba trvania služobného pomeru v ozbrojených silách, ako aj ďalšie doby upravené v písmenách c), e), g) až s), ktoré tvoria doby služby hasičov, colníkov, rôznych záchranárov, prípadne príslušníkov niektorých federálnych zborov. Podľa § 2 ods. 1 Branného zákona účinného až do 31. decembra 1997 ozbrojené sily tvorí predovšetkým vojsko, ktorým sa podľa § 2 ods. 2 cit. zák. rozumie súhrn vojakov, teda osôb, ktoré boli odvedené (§ 15 ods. 1) a majú služobnú povinnosť (§ 20). Už zo znenia tohto ustanovenia je tak zrejmé, že osobu nebolo možné považovať za vojaka skôr, než bola odvedená; samotný vznik brannej povinnosti (§ 5), ba ani odvodnej povinnosti (§ 10) z osoby nerobili vojaka. Služobná povinnosť podľa § 20 ods. 2 písm. b) Branného zákona zahŕňala okrem iného službu vojakov z povolania, ktorými podľa § 25 ods. 1 cit. zák. boli vojaci, ktorí túto službu vykonávali ako svoje povolanie v služobnom pomere, do ktorého boli prijatí podľa osobitných predpisov. Takým osobitným predpisom bol zákon č. 76/1959 Zb. Podľa § 24 ods. 1 cit. zák. vojakmi z povolania sú práporčiaci, dôstojníci a generáli, ktorí vykonávajú vojenskú službu ako svoje povolanie v služobnom pomere, do ktorého boli prijatí na vlastnú žiadosť po vykonaní základnej (náhradnej) služby. Ďalšie ustanovenia § 25 až 32 cit. zák. podrobne upravovali otázky vzniku, obsahu a skončenia tohto služobného pomeru. Možno tiež poukázať na ustanovenie § 168 už citovanej vyhlášky č. 149/1988 Zb., ktoré upravovalo započítanie vojenskej činnosti služby pred prijatím do služobného pomeru vojaka z povolania. Z toho takisto vyplýva, že pojem služobný pomer nebol totožný s pojmom vojenská činná služba, ale bol vyslovene spojený s výkonom činnosti služby vojakov z povolania.

11. Na základe uvedených ustanovení tak možno uzavrieť, že pojem „služobný pomer v ozbrojených silách“ použitý v § 58 ods. 1 písm. b), d) a f) zákona č. 328/2002 Z. z. môže (za obdobie účinnosti zákona č. 76/1959 Zb., teda do 31. decembra 1997) zahŕňať len vojenskú činnú službu vojakov z povolania, pretože len tí túto službu vykonávali v služobnom pomere. Naopak, iné druhy služby sa nevykonávali v služobnom pomere, ale v osobitnom pomere, ktorý sa neoznačoval ako služobný pomer. Podľa citovaného § 24 ods. 1 zákona č. 76/1959 Zb. bolo možné služobný pomer vojaka z povolania založiť až po vykonaní základnej (náhradnej) služby. V dôsledku toho je vylúčené, aby taký služobný pomer mohol vzniknúť žiakovi počas štúdia na vojenskej strednej škole predtým, než vykoná základnú (náhradnú) službu, ktorá sa za dobu služby považuje na základe výslovného ustanovenia § 58 ods. 1 písm. a) zákona č. 328/2002 Z. z. Tento paragraf tak ani v jednom svojom písmene výslovne neustanovuje, že by sa dobou trvania služby na účely zákona č. 328/2002 Z. z. malo rozumieť obdobie štúdia na vojenskej strednej škole. Napokon, hoci kasačná sťažnosť žalobcu je mimoriadne obsiahla, ani on sám necituje čo len jediné ustanovenie, ktoré by takéto posudzovanie tohto obdobia ustanovovalo. Na základe toho sa aj kasačný súd stotožňuje s názorom, že obdobie štúdia na vojenskej strednej škole nebolo možné podradiť pod žiadnu z definícií pojmu služby podľa § 58 ods. 1 cit. zák., a tak ju nebolo možné ani zohľadniť na účely výpočtu výšky výsluhového dôchodku podľa § 143ab ods. 1 cit. zák.

12. Na základe uvedeného by tak v zásade nebolo vôbec potrebné zaoberať sa ďalšími námietkami kasačnej sťažnosti, ktoré sa týkajú samotného režimu štúdia na týchto školách. Z nich je viditeľné, že žalobca sa snaží vidieť v tomto štúdiu podobnosť s vojenskou službou vojakov z povolania, resp. vojakov základnej (náhradnej) služby, a to na základe tvrdenej podobnosti vnútorného režimu tohto štúdia a týchto služieb. Tunajší súd sa vo svojej judikatúre už opakovane a podrobne zaoberal charakterom štúdia na vojenských stredných školách (porov. napríklad rozsudky sp. zn. 7 Sk 23/2020 alebo 7 Sk 14/2021). Formulácie sťažnostných námietok však svedčia o viacerých pretrvávajúcich mylných interpretáciách právnej úpravy, a preto kasačný súd považuje za vhodné zaujať k nim stručné stanovisko. Predovšetkým, v čase, kedy žalobca študoval na vojenskej strednej škole, bolo jej postavenie upravené zákonom č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov. Podľa § 53 ods. 1 tohto zákona boli vojenskými školami okrem iného aj vojenské stredné odborné školy, na ktoré sa vzťahovali ustanovenia citovaného zákona (okrem vymedzených výnimiek). Vzťahoval sa tak na ne § 16 školského zákona o strednej odbornej škole (nie „priemyselnej“, čo bol len jeden z typov stredných škôl, porov. § 2 ods. 2 vyhlášky č. 80/1991 Zb. o stredných školách), ale aj napríklad aj § 44, ktorý dovoľoval zriadiť strednú školu ako internátnu

školu, ktorá žiakom okrem vzdelávania poskytovala aj celodennú výchovu, stravovanie aj ubytovanie. Podľa § 53 ods. 2 školského zákona vojenskej školy riadilo (Federálne) ministerstvo obrany, ktoré vykonávalo aj pôsobnosť vo veciach stredných škôl, ktorú mali vo vzťahu k civilným stredným školám ministerstvá školstva alebo iné štátne orgány. Takouto pôsobnosťou bolo napríklad aj oprávnenie ministerstva školstva upraviť podrobnosti o prijímaní na stredné školy (§ 19 ods. 5 školského zákona, účinný do 31. mája 1990, resp. § 19 ods. 4 školského zákona, účinný od 1. júna 1990) alebo upraviť rozsah, rozsah, podmienky, dĺžku, priebeh štúdia na stredných školách (§ 20 ods. 3 školského zákona).

13. Oprávnenie ministerstva obrany riadiť štúdium žiakov vojenskej strednej školy tak nevyplývalo z príslušnosti týchto žiakov k vojsku (ozbrojeným silám), ale z citovaného ustanovenia školského zákona. Citované ustanovenia pritom nijako podrobnejšie neobmedzovali ani ministerstvo školstva v úprave jednotlivých otázok organizácie stredných škôl, a preto ani ministerstvo obrany nebolo bližšie obmedzené v tom, ako upraviť tieto otázky na vojenských stredných školách vo vzťahu k ich žiakom. Touto úpravou však ministerstvo obrany nevykonávalo voči žiakom oprávnenie vojenského služobného orgánu (velenia) voči podriadeným, ale oprávnenia ministerstva školstva voči žiakom. V dôsledku toho tak toto oprávnenie alebo konkrétna úprava, ktorú ministerstvo obrany vydalo, nemôže svedčiť o tom, že by žiaci vojenských stredných škôl boli vojakmi vo vojenskej službe. Napríklad Ministerstvo školstva Slovenskej republiky v cit. vyhláske č. 80/1991 Zb. upravovalo zriaďovanie a zrušovanie tried (§ 4), pravidlá správania žiakov (§ 13), výchovné opatrenia voči žiakom (§ 14), organizáciu výchovnovzdelávacej činnosti (§ 19 až 28), medzi nimi aj výchovu a starostlivosť o žiakov v čase mimo vyučovania (§ 25). Je pochopiteľné, že vzhľadom na cieľ vzdelávania vo vojenských školách (príprava na službu vojakov z povolania) napríklad tieto otázky (zriaďovanie tried, resp. iných skupín, v ktorých sa vykonával výchovnovzdelávací proces, pravidlá správania, výchovné opatrenia, organizáciu výchovnovzdelávacej činnosti, vrátane výchovy a starostlivosti o žiakov v čase mimo vyučovania) ministerstvo obrany upravilo inak než ministerstvo školstva, a to tak, aby sa približovali pomerom v ozbrojených silách. To však samo nerobilo zo štúdia žiakov vojenských stredných škôl vojenskú službu v zmysle Branného zákona alebo zákona č. 76/1959 Zb.

14. Federálne ministerstvo obrany v rámci svojho oprávnenia podľa § 53 ods. 3 školského zákona upravovalo organizáciu a uskutočňovanie výchovnovzdelávacej činnosti a riadenie vojenských stredných škôl v odbornom vykonávacom predpise „Ustanovenia pre vojenské stredné školy ČSLA“ z 30. júna 1982 (Škol-1-2) s neskoršími doplnkami. Podľa čl. 18 tento predpis upravuje práva a povinnosti žiakov (teda aj študujúcich na vojenských stredných odborných školách - porov. čl. 16) v dobe, kedy nekonajú náhradnú službu, a týchto žiakov označuje ako „žiaci - nevojaci“. Zároveň sa však podľa tohto ustanovenia na nich primerane k veku a v rozsahu potrebnom na prípravu na budúce povolania vzťahujú ustanovenia základných poriadkov ozbrojených síl. Podľa čl. 20 mali žiaci-nevojaci právo nosiť cez prázdniny a vo voľne na návštevu rodičov občiansky odev (teda nie rovnošatu) a čl. 21 ustanovoval pre žiakov - nevojakov osobitné povinnosti (udržiavať súčasti výzbroje a výstroja, dodržiavať zásady občianskej disciplíny, prejavovať úctu, pocty, pozdravy, starať sa o zdravie). Podľa čl. 22 sa pravidlá vnútorného poriadku žiakov - nevojakov ustanovovali týmto predpisom, nie základnými poriadkami. Žiaci - nevojaci sa podľa čl. 23 podriaďovali vojakom v činnosti službe podľa ich funkcie alebo hodnosti a ich priami nadriadení voči nim mohli uplatňovať výchovné opatrenia podľa čl. 34 a 35. Podľa čl. 27 vykonávajú žiaci - nevojaci v 1. ročníku slávnostný sľub (nie prísahu). Čl. 34 upravoval výchovné opatrenia za riadne plnenie úloh, čl. 35 za nedisciplinovanosť, čl. 36 upravoval podmienky zníženia známky zo správania. Hlava 4 tohto predpisu upravovala organizáciu výchovnovzdelávacieho procesu (učebné programy, plány, formy vyučovania, organizáciu do čiat a pod.) a hlava 5 stáže žiakov u vojsk a odbornú prax. Prílohami tohto predpisu bol (č. 1) štatút vojenských stredných škôl, ktorý upravoval ich vnútornú organizáciu, riadenie a organizačné poriadky, ďalej (č. 2) normy pedagogickej činnosti, (č. 3) skúšobný poriadok a (č. 4) zásady pre spracovanie vnútorného poriadku. Podľa čl. 2 týchto zásad boli žiaci - nevojaci ubytovaní spravidla vo vojenských internátoch, kde sa mali primerane veku učiť vykonávať základné funkcie a činnosti stanovené v hlave 4 predpisu Zákl-Ř-1. Ďalšie články týchto zásad upravovali organizáciu dňa, zamestnanie, jedlo, činnosť mimo vyučovania a výcviku, vychádzky, návštevy a pod. Konečne, príloha č. 5 obsahovala smernice pre prijímanie uchádzačov, č. 6 smernice pre činnosť združenia rodičov a priateľov školy a č. 7 smernice pre stredoškolskú odbornú činnosť.

15. Z uvedeného prehľadu je teda zrejmé, že tento predpis sa svojím obsahom nijako zásadne nelíšil od obsahu vyhlášky č. 80/1991 Zb., ktorú vydalo ministerstvo školstva pre (nevojenské) stredné školy. Ako už bolo uvedené, povinnosť žiakov vojenských stredných škôl rešpektovať tieto predpisy sa nezakladala na ich vojenskej podriadenosti, ale rovnako ako u žiakov nevojenských stredných škôl na povinnosti rešpektovať zákon a jeho vykonávacie predpisy. Obsah týchto predpisov bol prispôsobený predmetu a cieľu vzdelávania vo vojenskej strednej škole, to však nemenilo pomer žiaka tejto školy zo štandardného „školského“ na vojenský. Otázka, či v konkrétnych prípadoch dochádzalo pri výchove, vzdelávaní a výcviku k prípadným porušeniam týchto zásad, resp. k poverovaniu žiakov úlohami, ktoré sa k ich veku nehodili, nie je podstatná. Zo žiadneho predpisu totiž nevyplýva, že by samo takéto poverenie žiaka určitými úlohami zakladalo jeho služobný pomer k ozbrojeným silám, resp. robilo z neho vojaka, a už vôbec nie, že by z neho vojaka robilo skôr, než bol odvedený (porov. cit. § 2 ods. 2 Branného zákona).

16. S námietkami žalobcu, že mu žalovaný zvýhodnene (dvojnásobne) nezapočítal dobu výkonu služby operátora rádiolokátorovej stanice, sa už v správne vyrovnal správny súd odkazom na § 59 ods. 1 písm. a) a ods. 2 zákona č. 328/2002 Z. z. Podľa týchto ustanovení totiž minister vo svojej pôsobnosti môže ustanoviť, že sa na vznik nároku na výsluhový dôchodok započíta zvýhodnene do výkonu funkcií osobitnej povahy alebo osobitného stupňa nebezpečnosti, najviac však dvojnásobkom skutočnej doby ich výkonu. Toto dvojnásobné započítanie je tak podmienené aktom ministra obrany, že k takémuto započítaniu má dôjsť. Správny súd, ani kasačný súd nie sú oprávnené rozšíriť tento zvýhodnený zápočet na základe vlastnej úvahy o zdravotných alebo iných rizikách na ďalšie funkcie, pre ktoré to minister neustanovil. Žalobca sa v tomto smere odvolával na rozkazy ministra obrany z rokov 1976 a 1985. V čase, kedy vykonával funkcie, o ktorých posúdenie ide (roky 2003 a 2004), tieto otázky upravovali rozkazy ministra obrany z roku 2003 a 2004. Správny súd ich obsah správne zistil a na ich základe správne dospel k názoru, že z nich nevyplýva žiaden zvýhodnený zápočet pre funkciu, ktorú žalobca.

IV.

Záver

17. Zo všetkých uvedených dôvodov tak kasačný súd dospel k záveru, že preskúmané rozhodnutie žalovaného je správne, a tak je správny aj rozsudok správneho súdu, ktorý správnu žalobu žalobcu zamietol. Jeho kasačná sťažnosť tak nie dôvodná, a preto ju kasačný súd podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) takisto zamietol.

18. O trovách bolo rozhodnuté podľa § 167 a 168 v spojení s § 467 ods. 1 SSP, keď žalobca vo veci úspech nemal a žalovaný ho síce mal, kasačný súd však nezistil dôvody, aby sa mu nárok na náhradu trov priznal.

19. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3 : 0 (jednomyseľne).

P o u č e n i e :

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

